

**POLICIJOS DEPARTAMENTAS PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS
VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS**

**POLICIJOS VEIKLOJE NAUDOJAMŲ INFORMACINIŲ REGISTRŲ IR DUOMENŲ
BAZIŲ TVARKYMO IR JUOSE ESANČIOS INFORMACIJOS NAUDOJIMO SRITIES
VERTINIMO APRAŠYMAS**

2019-09-30 Nr. 5-IN-3
Vilnius

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsniu, Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601 „Dėl Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, Valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 2-170 „Dėl Valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė nustatymo rekomendacijų patvirtinimo“, Korupcijos prevencijos tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymu Nr. 1V-120 „Dėl Korupcijos prevencijos tvarkos aprašo patvirtinimo“, Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo policijos įstaigose tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos policijos generalinio komisaro 2012 m. spalio 9 d. įsakymu Nr. 5-V-673 „Dėl Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo policijos veiklos srityse tvarkos aprašo patvirtinimo“, nuostatomis ir atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Korupcijos prevencijos ir vidaus tyrimų skyriaus vedėjo 2019 m. birželio 12 d. patvirtintą sprendimą Nr. 56VL-19 „Dėl VRM ir vidaus reikalų ministrui priskirtose valdymo srityse veikiančių įstaigų ir įmonių veiklos sričių, kuriose 2019 metais tikslinga atlikti korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymą“, Policijos departamente prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Policijos departamentas) atliktas korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymas policijos veikloje naudojamų informacinių registrų ir duomenų bazių tvarkymo ir juose esančios informacijos naudojimo srityje.

Subjektas, atlikęs veiklos srities analizę ir vertinimą – Policijos departamento Imuniteto valdybos Korupcijos prevencijos ir analizės skyrius.

Analizuotas laikotarpis – 2018 metai.

**1. ESAMOS SITUACIJOS ANALIZĖ
IR PRIEŽASTYS, DIDINANČIOS KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO RIZIKOS LYGĮ**

Vertinimo metu naudoti esamos situacijos analizės vertinimo metodai.

Policijos departamento Imuniteto valdybos Korupcijos prevencijos ir analizės skyrius (toliau – Korupcijos prevencijos ir analizės skyrius), siekdamas objektyviai įvertinti korupcijos pasireiškimo tikimybę pasirinktoje veiklos srityje, parengė klausimyną. 2019 m. liepos 30 d. raštu Nr. 5-S-7324 „Dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo policijos veikloje naudojamų informacinių registrų ir duomenų bazių tvarkymo ir juose esančios informacijos naudojimo srityje“ klausimyną pateikė policijos įstaigoms, o 2019 m. liepos 30 d. tarnybiniu pranešimu Nr. 5-PR2-1736 „Dėl korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo policijos veikloje naudojamų informacinių registrų ir duomenų bazių tvarkymo ir juose esančios informacijos naudojimo srityje“ – Policijos departamento struktūriniams padaliniams. Rekomendavo sudaryti darbo grupę klausimynui pildyti, atstovausiančią policijos įstaigos padaliniams, kurių veiklos sritys yra susijusios su informacinių registrų ir duomenų bazių tvarkymu ir juose esančios informacijos naudojimu, šios veiklos srities kontrole ir teisiniu reglamentavimu. Policijos departamento struktūrinių padalinių ir policijos įstaigų 2019 m. rugpjūčio–rugsėjo mėn. užpildyti klausimynai

pateikti Korupcijos prevencijos ir analizės skyriui.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo klausimą sudarė temos, apimančios policijos darbuotojų vykdomas funkcijas, procedūras, nustatytus pažeidimus, vykdomą vidaus kontrolę, atliktus tyrimus ir teisinį reglamentavimą bei kitus klausimus, susijusius su policijos sistemos darbuotojų savo veikloje naudojamuose informaciniuose registruose ir duomenų bazėse esančios informacijos tvarkymu ir naudojimu.

Korupcijos prevencijos ir analizės skyriaus apibendrinta informacija taip pat buvo palyginta su policijos įstaigų imuniteto padalinių disponuojama kriminalinės žvalgybos informacija, ataskaitomis, išanalizuoti šią veiklos sritį policijoje nustatantys teisės aktai. Analizės ir vertinimo metu buvo atliekama teisės aktų, policijos įstaigose priimtų teisės aktų ir kitų dokumentų analizė, kurios metu buvo siekiama nustatyti policijos veikloje naudojamų informacinių registru ir duomenų bazių tvarkymo ir juose esančios informacijos naudojimo sritį veikiančius išorinius, vidinius ar individualius rizikos veiksnius, galinčius sudaryti prielaidoms atsirasti korupcijai, taip pat nustatyti antikorporcinio požiūriu ydingas procedūras ar kontrolės mechanizmų trūkumus ir kita.

Esama situacija.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo vertinamu laikotarpiu Policijos departamentas valdė 6 valstybės informacines sistemas, 14 vidaus administravimo informacinių sistemų ir 7 žinybinius registrus, siekdamas užtikrinti, kad būtų tinkamai ir laiku įgyvendinamos policijai pavestos funkcijos. Pažymėtina, kad šiame vertinimo aprašyme policijos veikloje naudojami kriminalinės žvalgybos informaciniai registrai ir duomenų bazės nebus vertinami ir aptariami.

Pabrėžtina, kad Policijos departamentas ir jam pavaldžios įstaigos tvarko didelės apimties asmens duomenis, todėl yra būtina reguliariai ir sistemingai tikrinti duomenų subjektus tvarkančius asmens duomenis (ikiteisminių tyrimų ir specialiųjų kategorijų duomenys). Lietuvos policijos generalinio komisaro 2018 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. 5-V-624 „Dėl Didžiausio leistino valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir gaunančių darbo užmokestį iš valstybės biudžeto ir valstybės piniginių fondų, pareigybių Policijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos pavaldžiose įstaigose skaičiaus patvirtinimo“ patvirtintas Didžiausias leistinas valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir gaunančių darbo užmokestį iš valstybės biudžeto ir valstybės piniginių fondų, pareigybių policijos sistemoje skaičius: didžiausias leistinas pareigūnų pareigybių skaičius – 10 349, o didžiausias leistinas visų pareigybių skaičius – 12 218. Policijos departamento Policijos informacijos valdybos duomenimis, 2018 metais buvo apie 8 827 aktyvių policijos veikloje naudojamų informacinių registru ir duomenų bazių naudotojų.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nustatyta, kad policijos veikloje naudojamų duomenų tvarkymo apimtys yra didelės, todėl labai svarbu užtikrinti šių veiksmų kontrolę.

Teisinis reglamentavimas.

Siekis užtikrinti asmens duomenų apsaugą, sudaryti sąlygas skaitmeninės ekonomikos plėtrai ir sustiprinti kovą su nusikalstamumu ir terorizmu suponavo būtinybę turėti visose Europos Sąjungos valstybėse narėse vienodus asmens duomenų apsaugą reglamentuojančius teisės aktus. Europos Parlamentas ir Taryba, įgyvendindami šį siekį, 2016 m. balandžio 27 d. priėmė Reglamentą (ES) 2016/679 „Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo“ (toliau – Reglamentas). Reglamentas yra tiesioginio taikymo Europos Sąjungos teisės aktas, Lietuvoje buvo pradėtas taikyti nuo 2018 m. gegužės 25 d. Nepaisant tiesioginio Reglamento taikymo nacionalinėje teisėje, Reglamento nuostatos, siekiant užtikrinti veiksmingą Reglamento įgyvendinimą, yra perkeltos į Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymą. Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nauja redakcija įsigaliojo 2018 m. liepos 16 d. Europos Parlamentas ir Taryba 2016 m. balandžio 27 d. taip pat priėmė Direktyvą (ES) 2016/680 „Dėl fizinių asmenų apsaugos kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas arba bausmių vykdymo tikslais ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo“ (toliau – Direktyva). Direktyva nėra tiesioginio taikymo Europos Sąjungos teisės aktas, todėl turėjo būti perkelta į nacionalinę teisę. Taigi, iš esmės buvo pakeistas Lietuvos Respublikos asmens duomenų tvarkomų vykdant policijos ir teisminių bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose, teisinės apsaugos įstatymas. Lietuvos Respublikos asmens duomenų tvarkomų nusikalstamų veikų

prevencijos, tyrimo, atskleidimo ar baudžiamojo persekiojimo už jas, bausmių vykdymo arba nacionalinio saugumo ar gynybos tikslais, teisinės apsaugos įstatymo (toliau – Duomenų apsaugos baudžiamajame persekiojime įstatymas) pavadinimas išdėstytas nauja redakcija ir įsigaliojo 2018 m. liepos 16 d.

Direktyva ir jos pagrindu priimtas Duomenų apsaugos baudžiamajame persekiojime įstatymas nustato fizinių asmenų apsaugos taisykles kompetentingoms institucijoms tvarkant asmens duomenis nusikalstamų veikų prevencijos, tyrimo, atskleidimo, baudžiamojo persekiojimo, bausmių vykdymo, taip pat apsaugos nuo grėsmių visuomenės saugumui ir jų prevencijos tikslais. Tačiau kai tokios kompetentingos institucijos tvarko asmens duomenis kitais, nei šios Direktyvos tikslais, taikomas Reglamentas. Todėl, atsižvelgiant į policijos įstaigų veiklos specifiką bei renkamų, saugomų išorės (kaltinamieji, įtariamieji, liudytojai ir pan.) ir vidaus (policijos sistemos darbuotojai) subjektų asmens duomenų apimtį, jų veiklai taikomos tiek Duomenų apsaugos baudžiamajame persekiojime įstatymo, tiek ir Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nuostatos.

Vidaus reglamentavimas ir jo įgyvendinimas.

Asmens duomenų tvarkymo policijos įstaigose tikslas – reglamentuoti tvarkomų fizinių asmens duomenų tvarkymą ir užtikrinti, kad būtų laikomasi Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo ir kitų teisės aktų, nustatančių asmens duomenų tvarkymo ir apsaugos reikalavimus, nuostatų. Tam tikslui Lietuvos policijos generalinio komisaro 2015 m. spalio 28 d. įsakymu Nr. 5-V-964 „Dėl Asmens duomenų tvarkymo policijos įstaigose taisyklių patvirtinimo“ patvirtintos Asmens duomenų tvarkymo policijos įstaigose taisyklės (toliau – Asmens duomenų tvarkymo policijos įstaigose taisyklės) ir jų privalo laikytis visi Policijos departamento, jam pavaldžių policijos įstaigų bei kitų įstaigų, tvarkančių Policijos departamento valdomus registrus ir informacines sistemas, valstybės tarnautojai ir darbuotojai. Asmens duomenų tvarkymo policijos įstaigose taisyklės apibrėžia Policijos departamento, kaip asmens duomenų, tvarkomų policijos informaciniuose registruose ir duomenų bazėse, valdytojo funkcijas ir asmens duomenų tvarkytojo funkcijas. Policijos įstaigų darbuotojai, kurie tvarko asmens duomenis arba, eidami savo pareigas, privalo juos žinoti, turi laikytis konfidencialumo principo ir laikyti paslapyje bet kokią su asmens duomenimis susijusią informaciją. Asmens duomenų tvarkymo policijos įstaigose taisyklėse pabrėžiama, kad konfidencialumo principo policijos sistemos darbuotojai turi laikytis net ir pasibaigus darbo santykiams, kad asmens duomenys tretiesiems asmenims teikiami tik įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytais tvarka.

Susipažinus su Lietuvos policijos generalinio komisaro 2015 m. spalio 28 d. įsakymu Nr. 5-V-964 „Dėl Asmens duomenų tvarkymo policijos įstaigose taisyklių patvirtinimo“, nustatyta, kad šis teisės aktas nebuvo keičiamas, atsižvelgiant į juose nurodytų teisės aktų pakeitimus (pvz.: Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas, Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas ir kita), taip pat Asmens duomenų tvarkymo policijos įstaigose taisyklės (nuo jų patvirtinimo datos) nebuvo keičiamos ar pildomos pagal Reglamento nuostatas. Asmens duomenų tvarkymo policijos įstaigose taisyklių nuostatose nėra nuorodos į Reglamentą, taip pat į policijos veikloje naudojamų informacinių sistemų (registrų) nuostatus, kurie buvo patvirtinti po Asmens duomenų tvarkymo policijos įstaigose taisyklių patvirtinimo.

Siekiant užtikrinti asmens duomenų konfidencialumą pagal Reglamento 32 straipsnį, organizacija turi užtikrinti, kad jos darbuotojai gebėtų konfidencialiai tvarkyti informaciją tiek techniniu, tiek asmeninio sąžiningumo požiūriu. Policijos informacinių sistemų ir registrų naudotojų administravimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos policijos generalinio komisaro 2008 m. gruodžio 16 d. įsakymu Nr. 5-V-775 „Dėl Policijos informacinių sistemų ir registrų naudotojų administravimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Policijos informacinių sistemų ir registrų naudotojų administravimo taisyklės), nuostatose įtvirtintas reikalavimas, kad pirmiausia Sistemos administratorius paskiriamas Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymu nustatytas ir Sistemos vietinis administratorius įgaliotas administruoti savo policijos įstaigos registrų naudotojus, siūlyti Sistemos administratoriui juos įrašyti į Sistemos naudotojų sąrašą. Šiame įsakyme įtvirtinta: naudotojų ir administratorių įgaliavimai, teisės ir pareigos. Sistemos administratorius, naudodamasis Sistema, teikia policijos įstaigų darbuotojų prašymus suteikti prisijungimo duomenis prisijungti prie registrų. Šiuo įsakymu patvirtintos 2 formos: „Darbuotojo pasižadėjimas saugoti asmens duomenų paslaptį“ (1 priedas), „Dėl

teisių suteikimo tvarkyti registrų informacinių sistemų duomenis“ (2 priedas). Į Sistemą įkeliamas kiekvieno naudotojo skaitmenintas prašymas suteikti prisijungimo duomenis ir pasižadėjimą saugoti asmens duomenų paslaptį, patvirtinta forma „Darbuotojo pasižadėjimas saugoti asmens duomenų paslaptį“ (1 priedas). Šie prašymai ir pasižadėjimai gali būti elektroniniai dokumentai, teisės aktų nustatyta tvarka pasirašyti elektroniniu parašu. Policijos informacinių sistemų ir registrų naudotojų administravimo taisyklių 10 punkte įtvirtintas reikalavimas, kad „Naudotojas turi teisę naudotis registrais, jeigu pagal pareigybės aprašymą atliekamos funkcijos atitinka duomenų tvarkymo tikslus ir yra užpildęs pasižadėjimą saugoti asmens duomenų paslaptį, susipažinęs su šiomis taisyklėmis ir kitais registrų saugą reglamentuojančiais teisės aktais, taip pat jam yra suteikta atitinkama teisė.“ Prisijungimo prie Sistemos teisės Sistemos administratoriui, Sistemos vietiniam administratoriui suteikiamos, gavus įsakymo dėl skyrimo, Sistemos administratoriumi kopiją. Į pareigas paskirtas darbuotojas dėl teisių dirbti su registrais kreipiasi į Sistemos vietinį administratorių, pateikdamas informaciją, kokias teises reikia suteikti vykdant pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas, o Sistemos vietinis administratorius, atsižvelgdamas į darbuotojo pareigybės aprašymą ir pateiktą informaciją, Sistemoje užpildo elektroninį prašymą dėl teisių dirbti su registrais suteikimo. Elektroninis prašymas, forma patvirtinta „Dėl teisių suteikimo tvarkyti registrų informacinių sistemų duomenis“ (2 priedas) yra atspausdinamas ir pateikiamas darbuotojui bei tiesioginiam vadovui pasirašyti.

Atsižvelgiant į pirmiau aptartą teisinį reglamentavimą ir įvertinus Policijos departamento struktūrinių padalinių ir policijos įstaigų klausimynuose pateiktą informaciją, nustatyta, kad sprendimą suteikti teises dirbti su konkrečiais registrais vykdant pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas priima tiesioginis vadovas. Siekiant užtikrinti šios procedūros skaidrumą ir vykdant Policijos informacinių sistemų ir registrų naudotojų administravimo taisyklių nuostatų 10 punktą, kuris nustato, kad teisė naudotis registrais tiesiogiai susijusi su atliekamomis funkcijomis, siūlytina apsvarstyti galimybę vidiniuose teisės aktuose reglamentuoti darbuotojų pareigybių grupes, kurių funkcijoms atlikti būtų nustatyta reikalinga prieiga prie konkrečių informacinių registrų ir duomenų bazių. Minėti veiksmai turėtų būti grindžiami principu „būtina žinoti“, t. y. kiekvienam naudotojui (darbuotojui) turėtų būti suteiktas tik toks asmens duomenų prieinamumo lygis, kuris būtinas jo funkcijoms vykdyti.

Vidaus reikalų informacinės sistemos centrinio duomenų banko duomenų peržiūros kontrolės taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. kovo 9 d. įsakymu Nr. 1V-68 „Dėl Vidaus reikalų informacinės sistemos centrinio duomenų banko duomenų peržiūros kontrolės taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Duomenų peržiūros kontrolės taisyklės), nustato Vidaus reikalų informacinės sistemos centrinio duomenų banko (toliau – VRIS CDB) asmens duomenų saugos ir jų peržiūros teisėtumo reikalavimus. Vykdant Duomenų peržiūros kontrolės taisyklių nuostatas, Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005 m. gruodžio 26 įsakymu Nr. 5-V-328 „Dėl Vidaus reikalų informacinės sistemos centrinio duomenų peržiūros kontrolės tvarkos policijos sistemoje aprašo patvirtinimo“ patvirtintas Vidaus reikalų informacinės sistemos centrinio duomenų banko duomenų tvarkymo kontrolės policijoje tvarkos aprašas (toliau – Duomenų tvarkymo kontrolės policijoje tvarkos aprašas), reglamentuojantis VRIS CDB duomenų peržiūros kontrolės tvarką. Vadovaudamasi Duomenų tvarkymo kontrolės policijoje tvarkos aprašo nuostatomis Policijos departamento Policijos informacijos valdyba (toliau – Policijos informacijos valdyba) kiekvienais metais pagal patvirtintą tvarkaraštį atlieka VRIS CDB ir POLIS asmens duomenų peržiūros teisėtumo patikrinimus.

Lietuvos policijos generalinio komisaro 2018 m. liepos 3 d. įsakymu Nr. 5-V-617 „Dėl Vidaus reikalų informacinės sistemos centrinio duomenų banko planinių asmens duomenų peržiūros teisėtumo patikrinimų tvarkaraščio patikrinimo“ patvirtintas Vidaus reikalų informacinės sistemos centrinio duomenų banko planinių asmens duomenų peržiūros teisėtumo patikrinimų tvarkaraštis. Pagal šį tvarkaraštį buvo planuota patikrinti 6 apskričių vyriausiųjų komisariatų struktūrinių padalinių darbuotojus. Remiantis Policijos informacijos valdybos pateiktomis pažymomis (2019-02-22 pažyma Nr. 5-IL-1184, 2019-02-22 pažyma Nr. 5-IL-1185, 2019-02-22 Nr. 5-IL-1186, 2019-02-22 pažyma Nr. 5-IL-1187, 2019-02-22 pažyma Nr. 5-IL-1188, 2019-02-26 Nr. 5-IL-1277), patikrinta po 10 Kauno apskrities vyriausiojo komisariato Kauno rajono policijos komisariato, Klaipėdos apskrities vyriausiojo komisariato Klaipėdos rajono policijos komisariato, Marijampolės apskrities vyriausiojo komisariato Vilkaviškio rajono policijos komisariato, Šiaulių apskrities vyriausiojo komisariato Joniškio rajono policijos komisariato, Utenos apskrities vyriausiojo

komisariato Anykščių rajono policijos komisariato, Vilniaus apskrities vyriausiojo komisariato Švenčionių rajono policijos komisariato darbuotojų vykdytų 15 314 užklausų. Nustatyta, kad iš jų 686 įvykdytų užklausų neatitinka Duomenų peržiūros kontrolės taisyklių reikalavimų. Patikrinimo duomenys buvo pateikti policijos įstaigų struktūriniais padaliniais, kurie patvirtino, kad visos užklausos vykdytos teisėtai, esant tarnybiniam būtinumui.

Policijos informacijos valdybos darbuotojai, atlikdami planinių asmens duomenų peržiūros teisėtumo patikrinimus, faktiškai netikrina užklausų teisėtumo (t. y., ar duomenų užklausos buvo atliktos teisėtai ir, esant tarnybiniam būtinumui), o tikrina tik tai, ar pagrindžiant vykdomą duomenų paiešką informaciniuose registruose ar duomenų bazėse, pareigūnai laikosi Duomenų peržiūros kontrolės taisyklių. Jei duomenų užklausos pagrindimas VRIS CDB duomenų peržiūros kontrolės žurnale yra užpildytas laikantis Duomenų peržiūros kontrolės taisyklių, tai realus duomenų paieškos teisėtumo vertinimas nėra atliekamas, todėl sudaromos sąlygos piktnaudžiavimo rizikai kilti.

Duomenų tvarkymo kontrolės policijoje tvarkos aprašo 30 punkte reglamentuota, kad prevenciniai patikrinimai atliekami įgyvendinant Kovos su korupcija policijoje programos įgyvendinimo priemonių planą. Kovos su korupcijos policijoje 2018–2020 metų programos įgyvendinimo priemonių plano, patvirtinto Lietuvos policijos generalinio komisaro 2018 m. balandžio 17 d. įsakymu Nr. 5-V-378 „Dėl Kovos su korupcija policijoje 2018–2020 metų programos ir jos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ (toliau – Planas), 2.1.1 papunktyje numatyta viena priemonių – didinti policijos veikloje naudojamų registrų duomenų tvarkymo kontrolę vykdant Policijos departamento ir jam pavaldžių policijos įstaigų darbuotojų duomenų tvarkymo atvejų VRIS CDB, POLIS, OIS teisėtumo ir pagrįstumo patikrinimų skaičių. Plane 2018 m. buvo numatyta patikrinti, kaip kiekvienos policijos įstaigos kiekvieno struktūrinio padalinio darbuotojų laikosi duomenų tvarkymo VRIS CDB, POLIS, OIS teisėtumo ir pagrįstumo reikalavimų (20 proc. darbuotojų). Plano 2018 metų ataskaitoje nurodoma, kad atlikti 1 426 policijos įstaigų darbuotojų (t. y. 16,15 proc. visų aktyvių policijos registrų naudotojų) duomenų tvarkymo atvejų duomenų registruose teisėtumo ir pagrįstumo patikrinimai. Akivaizdu, kad laukiamo rezultato kriterijus nebuvo pasiektas, t. y. ne visi struktūrinių padalinių vadovai įvykdė prievolę patikrinti 20 proc. savo padalinio darbuotojų.

Remiantis Policijos informacijos valdybos duomenimis, kai kurių policijos įstaigų struktūriniuose padaliniuose patikrinta 84 proc. darbuotojų, tačiau ne visuose struktūriniuose padaliniuose buvo atliktas patikrinimas. Tokia situacija, kai neužtikrinamas kontrolės vykdymas, vertintina kaip ydinga antikorupcinio požiūriu ir negalima.

Paminėtina, kad Duomenų tvarkymo kontrolės policijoje tvarkos aprašo nuostatose nėra reglamentuota atliekamų patikrinimų apimtis, t. y. tikrintojui (Policijos informacijos valdybos darbuotojui ar struktūrinio padalinio vadovui) suteikta diskrecijos teisė pačiam spręsti dėl tikrinamų užklausų laikotarpio pasirinkimo, taip pat nėra konkrečiai nustatytas būtinas atlikti minimalus naudotojo vykdytų peržiūrų patikrinimo skaičius. Duomenų tvarkymo kontrolės policijoje tvarkos aprašo 34 punktas nustato Policijos departamento Policijos informacijos valdybos teisę, tačiau ne prievolę padidinti pasirinktą laikotarpį, jei naudotojas atliko mažiau kaip 10 prisijungimų prie informacinių sistemų ir registrų, neužtikrina minimalaus būtino atlikti naudotojų atliktų užklausų skaičiaus nustatymo.

Duomenų tvarkymo kontrolės policijoje tvarkos aprašo 38 punktas nustato, kad, atlikus prevencinius patikrinimus, policijos įstaiga turi parengti statistinę atliktų patikrinimų ataskaitą, nurodyti, kokių priemonių buvo imtasi (jei nustatyta pažeidimų), ir ją pateikti Policijos informacijos valdybai. Policijos informacijos valdybos duomenimis, policijos įstaigos nepateikė 2018 m. prevencinių patikrinimų statistinių ataskaitų, todėl 2018 metais Duomenų tvarkymo kontrolės policijoje tvarkos aprašo nuostatos nebuvo įvykdytos. Šios aplinkybės ir policijos įstaigų klausimynuose pateikta informacija, kad pasitaiko atvejų, kai patikrinimai atliekami formaliai, t. y. struktūrinio padalinio vadovas neanalizuoja, ar patikrinimo metu nurodyti administraciniai, ikiteisminiai tyrimai ir kita buvo atliekami konkretaus darbuotojo, leidžia daryti išvadą, kad vykdoma kontrolė turi fiktyvios ir nenaudingos kontrolės požymių, kuri sudaro darbuotojų veiksmų ir sprendimų kontrolės išpūdį, sukuria nebaudžiamumo atmosferą. Tokia ydinga praktika vertinama kaip korupcijos rizikos veiksnys.

Atsižvelgiant į tai, siūlytina pildyti Duomenų tvarkymo kontrolės policijoje tvarkos aprašą

nuostatomis, kuriomis nustatyti atsakingam subjektui funkcijas: apibendrinti policijos įstaigų prevencinių patikrinimų duomenis, teikti rekomendacijas ir reikalingus dokumentus pateikti Policijos departamento vadovybei.

2018 metais policijos įstaigose išaiškinti asmens duomenų apsaugos pažeidimai.

Įvertinus policijos įstaigų klausimynuose pateiktą informaciją, nustatyta, kad 2018 metais policijos įstaigose dėl duomenų registruose duomenų tvarkymo teisėtumo ar pagrįstumo pažeidimų pradėta 9 tarnybiniai patikrinimai, už neteisėtą VRIS CDB duomenų naudojimą pareigūnams skirtos 6 tarnybinės nuobaudos. Paminėtina, kad 4 atvejais tarnybiniai patikrinimai pradėti po atliktų prevencinių asmens duomenų peržiūros teisėtumo patikrinimų, o likusiais atvejais informaciją apie galimas neteisėtas asmens duomenų peržiūras pateikė kitos įstaigos, institucijos ar fiziniai asmenys. Be to, 2018 m. nustatytas vienas korupcinio pobūdžio pažeidimo atvejis, kai darbuotojas neteisėtai naudojo policijos informacinius registrus ir duomenų bazėmis ir šiuos duomenis perdavė tretiesiems asmenims. Šiuo atveju ikiteisminis tyrimas baigtas baudžiamuoju įsakymu, o pareigūnas iš vidaus tarnybos atleistas už pareigūno vardo pažeminimą.

Tokios pirmiau nurodytos aplinkybės leidžia daryti išvadą, kad neužtikrinus tinkamos asmens duomenų tvarkymo policijos veikloje naudojamuose informaciniuose registruose ir duomenų bazėse kontrolės, atsiranda sąlygų piktnaudžiauti suteiktais įgaliojimais, t. y., pasinaudojus tarnybine padėtimi, rinkti informaciją apie gimines, draugus, artimuosius ir kitus asmenis ar net perduoti ją už atlygį tretiesiems asmenims. Taigi, netinkamas asmens duomenų tvarkymas ir jų naudojimas yra didelis korupcijos rizikos veiksnys. Siekiant sumažinti šį veiksnį, būtina stiprinti policijos veikloje naudojamų registrų ir duomenų bazių naudotojų asmens duomenų peržiūros veiksmų teisėtumo kontrolę.

2. VEIKLOS SRITIES VERTINIMO METU NUSTATYTI KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI

2.1. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2015 m. spalio 28 d. įsakymas Nr. 5-V-964 „Dėl Asmens duomenų tvarkymo policijos įstaigose taisyklių patvirtinimo“ nebuvo keičiamas atsižvelgiant į juose nurodytų teisės aktų pakeitimus, taip pat ir Asmens duomenų tvarkymo policijos įstaigose taisyklės (nuo jų patvirtinimo datos) nebuvo keičiamos ir (ar) pildytos pagal Reglamento nuostatas (pvz.: Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas, Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas ir kita);

2.2. tiesioginiam vadovui suteikta teisė pačiam priimti sprendimą darbuotojui suteikti teises dirbti su konkrečiais registrais vykdant pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas, todėl siekiant užtikrinti šios procedūros skaidrumą ir vykdyti Policijos informacinių sistemų ir registrų naudotojų administravimo taisyklių nuostatų 10 punktą, kuriuo nustatyta, kad teisė naudotis registrais tiesiogiai susijusi su atliekamomis funkcijomis, siūlytina apsvaistyti galimybę policijos įstaigų teisės aktuose nustatyti darbuotojų pareigybių grupes, kurių funkcijoms atlikti būtų leista naudotis reikalinga prieiga prie konkrečių informacinių registrų ir duomenų bazių. Minėti veiksmai turėtų būti grindžiami principu „būtina žinoti“, t. y. kiekvienam naudotojui (darbuotojui) turėtų būti suteiktas tik toks asmens duomenų prieinamumo lygis, kuris būtinas jo funkcijoms vykdyti;

2.3. Duomenų tvarkymo kontrolės policijoje tvarkos apraše nereglamentuota atliekamų patikrinimų apimtis, t. y. tikrintojui (Policijos informacijos valdybos darbuotojui ar struktūrinio padalinio vadovui) suteikta diskrecijos teisė pačiam spręsti dėl tikrinamų užklausų laikotarpio pasirinkimo, taip pat nenustatytas būtinų atlikti minimalių naudotojo vykdytų peržiūrų patikrinimų skaičiaus, atskirais atvejais nustatytas atsainus vadovų požiūris į kontrolės procedūros atlikimą, leidžia daryti išvadą, kad kontrolė turi fiktyvios ir nenaudingos kontrolės požymių, kuri sudaro darbuotojų veiksmų ir sprendimų kontrolės įspūdi, sukuria nebaudžiamumo atmosferą;

2.4. 2018 m. neįvykdytos Duomenų tvarkymo kontrolės policijoje tvarkos aprašo nuostatos, susijusios su prevenciniais naudotojų asmens duomenų peržiūros veiksmų teisėtumo patikrinimais. Todėl tokia situacija, kai neužtikrinamas kontrolės vykdymo mechanizmas, dabartiniu metu vertintina kaip ydinga antikorpuciniu požiūriu;

2.5. Duomenų tvarkymo kontrolės policijoje tvarkos apraše nėra aiškiai reglamentuota naudotojų asmens duomenų peržiūros veiksmų teisėtumo prevencinių patikrinimų procedūra, todėl

siūlytina pildyti Duomenų tvarkymo kontrolės policijoje tvarkos aprašą nuostatomis, kuriomis nustatyti atsakingam subjektui funkcijas: apibendrinti policijos įstaigų prevencinių patikrinimų duomenis, teikti rekomendacijas ir reikalingus dokumentus pateikti Policijos departamento vadovybei.

3. PASIŪLYMAI DĖL KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIŲ NEIGIAMOS ĮTAKOS PANAIKINIMO AR SUMAŽINIMO

Priemonės	Įvykdymo laikas	Laukiami rezultatai	Vertinimo kriterijai
Pakeisti Asmens duomenų tvarkymo policijos įstaigose taisyklės ir patvirtinti Lietuvos policijos generalinio komisaro 2015 spalio 28 d. įsakymu Nr. 5-V-964.	2020 m. rugsėjo 30 d.	Numatoma užtikrinti Asmens duomenų tvarkymo taisyklių, patvirtintų Lietuvos policijos generalinio komisaro 2015 spalio 28 d. įsakymu Nr. 5-V-964, atitikimą Reglamento, Direktyvos ir kitų aktualių teisės aktų nuostatoms.	Pakeistos Asmens duomenų tvarkymo taisyklės ir patvirtintos Lietuvos policijos generalinio komisaro 2015 spalio 28 d. įsakymu Nr. 5-V-964.
Pakeisti Vidaus reikalų informacinės sistemos centrinio duomenų banko duomenų tvarkymo kontrolės policijoje tvarkos aprašą ir patvirtinti Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005 m. gruodžio 26 d. įsakymu Nr. 5-V-328 „Dėl Vidaus reikalų informacinės sistemos centrinio duomenų peržiūros kontrolės tvarkos policijos sistemoje aprašo patvirtinimo“.	2020 m. gruodžio 31 d.	Užtikrintas aiškus teisinis reglamentavimas – nustatytos aiškios naudotojų asmens duomenų peržiūros, veiksmų teisėtumo patikrinimo procedūros.	Pakeistas Vidaus reikalų informacinės sistemos centrinio duomenų banko duomenų tvarkymo kontrolės policijoje tvarkos aprašas ir patvirtintas Lietuvos policijos generalinio komisaro 2005 m. gruodžio 26 d. įsakymu Nr. 5-V-328 „Dėl Vidaus reikalų informacinės sistemos centrinio duomenų peržiūros kontrolės tvarkos policijos sistemoje aprašo patvirtinimo“.
Organizuoti tarnybinius mokymus, kvalifikacijos tobulinimo seminarus	Nuolat	Bus didinama vadovų atsakomybė ir	Suorganizuoti tarnybiniai mokymai, kvalifikacijos

efektyvaus asmens duomenų tvarkymo kontrolės užtikrinimo tema.		kompetencija vykdant asmens duomenų peržiūrų kontrolę.	tobulinimo seminarai.
--	--	--	-----------------------

Policijos generalinis komisaras

Linas Pernavas

Jurgita Gricė, tel. (8 5) 271 9819, el. p. jurgita.grice1@policija.lt

#420932, 2019-09-27